

การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0*

THE PROMOTION FOR PERFORMING ROUTINE DUTIES OF THAI BUDDHIST MONKS IN THE 4.0 ERA

พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมชิน)

Phra Taweechok Cetanāsubho (Imchune)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: phratwikhokhchetnasu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์จากอดีตสู่สังคมไทย 3) วิเคราะห์การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารจากแหล่งปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และสัมภาษณ์พระสงฆ์เขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 42 รูป นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาโวหาร ผลการวิจัยพบว่า กิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คือการปฏิบัติกิจของสงฆ์เกี่ยวกับพระวินัย บัญญัติและอาจาระอันเป็นข้อวัตรสำหรับปฏิบัติระหว่างอาจารย์กับศิษย์ กิจวัตรนี้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่พุทธกาลจนถึงสังคมไทยแต่โบราณได้นำมาใช้ในการปกครองสงฆ์เพื่ออนุรักษ์ตามพระวินัยบัญญัติ แนวทางการส่งเสริมจะต้องปฏิบัติตาม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหาพระสงฆ์เข้าใจและทราบปัญหาและสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก แล้วกำหนดแผนนโยบายในการแก้ไขร่วมกัน ขั้นที่ 2 สร้างวิธีการแก้ไข คือกำหนดแผนและสร้างเครื่องมือที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยสร้างรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพระสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ เมื่อทราบปัญหาและมีแนวทางแก้ไขการลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาร่วมกับสังคม พระสงฆ์จะต้องมีแนวทางร่วมกับชุมชนสังคม เกิดการตรวจสอบและส่งเสริมซึ่งกันและกันและการปฏิบัติย่อมเกิดประสิทธิภาพเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวรในยุค 4.0 เมื่อพิจารณากิจวัตรทั้ง 10 ประการแล้วผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ ซึ่งหากได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้วสามารถสร้างศรัทธาและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาได้ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

* Received 2 July 2021; Revised 21 August 2021; Accepted 25 October 2021

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การปฏิบัติกิจวัตร, พระสงฆ์ไทยในยุค 4.0, ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study *kiccavatta* in Theravada Buddhist texts; 2) study the promotion for performing routine duties of Thai monks from the past to Thai society; and 3) to analyze the promotion for performing routine duties of Thai monks in the 4.0 era. The study applied qualitative research by studying primary and secondary documents including conducting interviews with 42 monks in Nakhonratchasima province. The data were analyzed, synthesized for the body of knowledge, and presented by descriptive method. From the study, it was found that in Theravada Buddhist texts, *kiccavatta* refers to monks' routine duties concerning the *vinaya* (discipline) and *ācāra* (conduct) that should be practiced between teachers and students. *Kiccavatta* has been carried out since the Buddha's lifetime and continues in Thai society. Thai monks from ancient times had applied it to administer the Sangha according to the *vinaya*. The guidelines to promote consist of four phases: 1) The 1st phase is comprehending the issues, involving monks becoming aware of and comprehending problems including internal and external factors, and then establishing a plan and policy to address them together; 2) The 2nd phase is devising a solution, entailing monks devising a plan and developing tools leading to problem solving through activities that can motivate monks; 3) The 3rd phase is putting the plan into action, as when the problems and solutions have been identified, these will be the guidelines promoting monks to perform the ten duties on a regular and happy basis; and 4) The 4th phase is working together with society to tackle the problem, entailing monks finding guidelines with the community and society. This will lead to the examination and support among each other, resulting in effective practice of the ten duties and long-term prosperity of Buddhism in the 4.0 era.

Keywords: Promotion; Performing Routine Duties; Thai Monks in the 4.0 Era; The Stability of Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยมากกว่าร้อยละ 95 นับถือและเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทยกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยกับพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเหนียวแน่น พุทธศาสนาจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย พระสงฆ์ไทยถือเป็นตัวแทนในพระพุทธศาสนาหน้าที่หลักคือ ศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน ในการปฏิบัติตามหลักศาสนาหรือแก่นของศาสนานั้นอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติให้เห็นจริงตามหลักอริยสัจ 4 ที่องค์พระศาสดาทรงค้นพบ ซึ่งกิจวัตรนี้ไม่ได้บัญญัติไว้ในพระวินัยโดยตรงหรือเป็นข้อบังคับให้ปฏิบัติ แต่เป็นข้อวัตรที่แล้วแต่ใครจะสมัครใจปฏิบัติ การปฏิบัติกิจวัตรนั้น จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิให้เจริญได้รวดเร็วขึ้น และนอกจากนี้กิจวัตรต่าง ๆ ยังเป็นข้อวัตรที่พระอริยสงฆ์ทั้งหลายได้พากันปฏิบัติ และเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน ประเทศไทยในยุค 1.0 - 4.0 คือโมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย แต่แตกต่างกันที่กลุ่มการลงทุนหลักของประเทศในขณะนั้น พูดง่าย ๆ คือ ในแต่ละยุคสมัยรัฐก็จะให้ความสนใจและส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันดังนี้ ประเทศไทยในยุค 1.0 ซึ่งช่วงนั้นรัฐก็จะเน้นการลงทุนทางภาคเกษตรกรรม เช่น หมู หมา กา ไก่ พืชไร่ พืชสวน ส่วนการส่งออกสมัยนั้นยังเป็นแค่พวกไม้สัก ดีบุก ประเทศไทยในยุค 2.0 ที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมเบาแต่หันมาใช้แรงงานจำนวนมากแทน เช่น เครื่องนุ่งห่ม รองเท้า กระจเป่า เครื่องประดับ ประเทศไทยในยุค 3.0 ซึ่งเป็นยุคของอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก มีการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น เน้นเรื่องชิ้นส่วนยานยนต์ แผงวงจรไฟฟ้าที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น และเรื่องของการลงทุน มีการขยับไปลงทุนในต่างประเทศ ประเทศไทยในยุค 4.0 นี้จะเป็นการพูดถึง New S - Curve หรือก็คือ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งก็คล้าย ๆ กับการ Disruptive ที่เข้ามาพัฒนาสินค้าที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น และล้มล้างพฤติกรรมแบบเดิม ๆ เหมือนอย่างเช่น ฟิล์ม Kodak ที่เคยรุ่งเรืองอยู่ในสมัยก่อนสุดท้ายถูกคลื่นลูกใหม่อย่างเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาแทนที่ ต้องล้มหายไปจากความทรงจำของเด็กรุ่นใหม่ ทำให้ยุคสมัยนี้คนอาจจะไม่รู้จักกับ Kodak แต่รู้จักกับกล้องดิจิทัลแบรนด์ต่าง ๆ อย่างอื่นแทน (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน, 2564) เมื่อสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 พระสงฆ์พึงปฏิบัติตามกิจวัตรของสงฆ์ที่ได้วางมาตรฐานในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของหมู่สงฆ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดทั้งการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการปฏิบัติกิจวัตรให้มีความทันสมัยในสังคมยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพระสงฆ์ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรภายนอกจะทำให้พระสงฆ์มีแรงจูงใจในการปฏิบัติกิจวัตรเนื่องจากปัจจุบันสังคมเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตร ต่อไปผู้วิจัยจะวิเคราะห์การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติ

อย่างมีคุณภาพ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจะศึกษาจากจุดเริ่มต้น คือในสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยพุทธกาล ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ “อภิสมา จาริกสิกขา” อันหมายถึงพระบัญญัติที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติแก่สาวกทั้งหลายเกี่ยวกับเรื่อง มรรยาทที่พึงกระทำ ถ้าไม่ทำต้องอาบัติทุกกฎ เช่น การปฏิบัติตามข้อวัตรต่างๆ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงวางระเบียบข้อกิจวัตรไว้ กล่าวคือ 1) อุปัชฌายวัตร 2) อาจารย์วัตร 3) อาวาสกวัตร 4) อาคันตุกวัตร 5) คมิกวัตร และวัตรในการบิณฑบาต เป็นต้น พระสงฆ์ไทยผู้เอาใจใส่ประพฤติวัตรต่างๆ เหล่านี้ให้บริบูรณ์ ได้ชื่อว่า “อาจารย์สัมปันโน” ผู้ถึงพร้อมด้วยมารยาท หรือ “วัตรสัมปันโน” ผู้ถึงพร้อมด้วยวัตร ซึ่งเป็นคู่กับคุณบพว่า “ศีลสัมปันโน” ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กิจวัตร ว่าด้วยกิจอันควรทำตามหลักการของวัตรนั้น ๆ 2) จริยาวัตร ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ เช่น การนั่งอาสนะ การฉัน การเปิดปิดประตู การเทอจจาระ ปัสสาวะ การพูดจา เป็นต้น 3) วิถีวัตร ว่าด้วยแบบอย่าง เช่น วิธีการครองผ้าของภิกษุ วิธีพับจีวร วิธีเช็ดรองเท้า วิธีพัดให้พระเถระ วิธีเปิดปิดประตูหน้าต่างตามฤดูกาล วิธีเดิน เป็นต้น บุญมี (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2558) และในปัจจุบันนี้ มีการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรตลอดทั้งอุบาสกอุบาสิกาได้ฝึกปฏิบัติ จึงมีหลักการในการบำเพ็ญเพียรอยู่มากมาย และมีการปฏิบัติตามหลักธุดงค์วัตร (พระสุทัศน์ กตสาโร, 2557)

สาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยทำ การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เพราะ พระพุทธองค์ทรงสอนหลักมารยาท ที่เรียกว่า อภิสมาจารบ้าง พระวินัยบ้าง ข้อกิจวัตรบ้าง เสนยวัตรธรรมบ้าง เพื่อให้พระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ได้ประพฤติ ปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามเกี่ยวกับวัตรที่พระสงฆ์ไทยพึงปฏิบัติ อาทิ เกี่ยวกับการเดิน การนั่ง การนอน การพูด การขบฉัน การติดต่อสื่อสาร การเข้าสมาคม การแสดงความเคารพต่อกัน การดูแลรักษาพยาบาล ตลอดถึงวัตรในการต้อนรับภิกษุผู้เป็นอาคันตุกะ อีกทั้งการอยู่ร่วมกันในหมู่พระภิกษุจากทุกชั้นวรรณะ เป็นหลักสำคัญต่อการดำรงคงอยู่ของประเทศไทย ในบทบาทการกล่อมเกล่าจิตใจและสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม โดยมีวัดและพระสงฆ์ไทยเป็นกลไกสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเป็นผู้ที่ประพฤติดี มีศีลธรรมจรรยา มารยาท และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และช่วยลดการกระทบกระทั่ง และการขัดแย้งในสังคม การส่งเสริมพระสงฆ์ไทยให้สามารถแสดงบทบาทช่วยเหลือสังคมได้ตามเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา ต้องเริ่มต้นจากการศึกษาพัฒนาตนเอง คือ การเปลี่ยนทัศนคติพระสงฆ์ไทยให้เป็นสัมมาทิฐิ โดยอาศัยปัจจัยภายนอกที่เรียกว่า ปรโตโฆสะ เช่น ครู อาจารย์ที่ดี และปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ (รู้จักคิด คิดถูก) อธิศีลสิกขา (ความประพฤติวินัยสุจริตกาย วาจา และอาชีพ) อธิจิตตสิกขา (คุณธรรมคุณภาพ สุขภาพ และสมรรถภาพของจิต) อธิปัญญาสิกขา (ความเชื่อ ปัญญา สัมมาทิฐิ) และนำความรู้

ความสามารถไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนเพื่อประโยชน์สุขของสังคม และสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยจากอดีตสู่สังคมไทยในปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนแห่งการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย มีขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานวิจัย 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้
 - 1.1 ขั้นตอนกำหนดกรอบในการวิจัย กำหนดเนื้อหาในการวิจัย โดยให้อยู่ในประเด็นหัวข้อเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เป็นหลัก
 - 1.2 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากการศึกษาสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้วางขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้
 - 1.2.1 ขอบเขตเนื้อหาจากเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ศึกษาจาก วรรณกรรม หนังสือตำราทางพระพุทธศาสนา หนังสือวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการในส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
 - 1.2.2 ขอบเขตของพื้นที่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ เขตการปกครองคณะสงฆ์ไทย 6 อำเภอบุรีรัมย์ ได้แก่ อำเภอสว่างวีรญาติ อำเภอลำทะเมนชัย อำเภอลำปลายสมันต์ อำเภอบัวชุม อำเภอสวนผึ้ง และอำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา
 - 1.2.3 ขอบเขตเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ทราบข้อมูล แนวคิด และความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาจากการเลือกเจาะจงจากคุณสมบัติ โดยเป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ทราบข้อมูล แนวคิด และความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้นจำนวน 42 รูป เป็นพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ไทยจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด, เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 4 รูป รองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 3 รูป เจ้าคณะตำบล จำนวน 7 รูป เจ้าอาวาส จำนวน 14 รูป เลขาณูการ จำนวน 5 รูป และพระลูกวัด จำนวน 8 รูป

2.2 วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยมีกระบวนการในการออกแบบเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 จากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

3.3 พัฒนาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4 นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบ และแก้ไขเครื่องมือวิจัยเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ และเหมาะสม

3.5 พัฒนาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามผู้ทรงคุณวุฒิ

3.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 จากข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ เพื่อให้ทราบข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0

5. จัดทำข้อมูลที่ได้ มาสรุปในแต่ละประเด็น และจัดทำหมวดหมู่ตามเนื้อหาการวิจัย

6. สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัย จัดทำในลักษณะของพรรณนาวิเคราะห์ บรรยายโวหาร หรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับเหตุการณ์ มุ่งเน้นความชัดเจน ตรงประเด็น กล่าวถึงแต่สาระสำคัญตรงไปตรงมาที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ดังนี้

1. กิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยประมวลสรุปเกี่ยวกับกิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้ดังนี้ กิจวัตรเป็นกิจวัตรพื้นฐานของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนาที่บรรพชนประพฤติมาไม่ กล่าวคือ 1) ความสัมพันธ์ของเสขียวัตถ์กับหลักพระธรรมวินัย 2) การปฏิบัติตามหลักเสขียวัตถ์ 3) การปฏิบัติตามหลักธุดงค์วัตร และ 4) การปฏิบัติตามหลัก

วัตตขันธกะ (วัตร 14) กิจวัตรที่กล่าวมานี้ เป็นกิจใหญ่ควรที่ภิกษุจะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสารูปแห่งตนๆ หลักการปฏิบัติตรงคัมภีร์ทั้ง 13 ประการ ซึ่งตรงแต่ละอย่างแต่ละข้อมีคำสมาทานที่แตกต่างกันออกไป ตรงคัมภีร์ที่ถือปฏิบัติ ดังเช่น ภิกษุผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ผู้ถืออย่างเคร่งต้องยังอรุณให้ตั้งขึ้นในป่าตลอดกาลทั้งปวงเท่านั้น ส่วนผู้ถืออย่างกลาง ย่อมได้เพื่อจะอยู่ในเสนาสนะชายบ้านตลอด 4 เดือนฤดูฝน และผู้ที่ถืออย่างเพลาย่อมได้เพื่อจะอยู่ตลอด 4 เดือนฤดูเหมันต์ (หนาว) ด้วย ส่วนภิกษุผู้ถือตรงคัมภีร์ข้ออื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ต้องสมาทานตั้งมั่นอยู่ในคำสมาทานนั้น ๆ โดยผู้ปฏิบัตินั้นก็ 3 จำพวกคือ พวกที่ถืออย่างอุกฤษฏ์ (อย่างเคร่ง) อย่างกลาง และอย่างเพลาย แต่มีข้อที่ปฏิบัติแตกต่างกันไปเท่านั้น ผู้ปฏิบัติตรงคัมภีร์ย่อมได้รับอานิสงส์ที่แตกต่างกันตามตรงคัมภีร์ที่ปฏิบัติ นั้น ๆ เช่นเดียวกัน การปฏิบัติตรงคัมภีร์แม้จะไม่ใช่อุบายจำเป็นแต่ก็เป็นอุบายขัดเกลากิเลสและฝึกตนให้เป็นคนมักน้อย สันโดษ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ทำให้ผลการปฏิบัติเจริญขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สามารถที่จะบรรลุธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การปฏิบัติตามวัตร 14 ของพระภิกษุสงฆ์นั้นในตอนต้นพุทธกาลเป็นไปอย่าง เรียบง่ายเพราะผู้ที่เข้ามาบวชไม่มากนัก และผู้ที่เข้ามาบวชนั้นบรรลุมรรคผลระดับสูงใน พระพุทธศาสนา ไม่มีปัญหาเรื่องความประพฤติ ไม่มีปัญหาในการปกครองแต่ประการใด เมื่อพระสงฆ์ไทย เพิ่มจำนวนมากขึ้น การปฏิบัติของผู้เข้ามาบวชก็เริ่มมีปัญหา พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหรือกำหนดข้อปฏิบัติให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติต่อกันและกันด้วยความเอื้ออาทร เช่น พระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ปฏิบัติต่อลูกศิษย์ของตนเหมือนบุตร ฝ่ายลูกศิษย์จะต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อ พระอุปัชฌาย์และอาจารย์ของตนเหมือนบิดา ดังนั้น การอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะอบอุ่น ต่างฝ่ายต่างดูแลความเป็นอยู่ของกันและกันด้วยความเอื้อเพื่อ ทำให้เกิดความรักและความผูกพันระหว่างกันเป็นแบบอย่างที่ดี อันแสดงออกถึงความเมตตาและปรารถนาดีต่อกันและกันระหว่างพระผู้น้อยกับพระผู้ใหญ่ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวัตร 14 ด้วยเหตุที่พระวินัยมี ความสำคัญต่อการกระทำหน้าที่พระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้ พระสงฆ์ไทยปฏิบัติต่อกัน และเป็นข้อวัตรที่ภิกษุต้องปฏิบัติถ้าไม่ปฏิบัติต้องอาบัติทุกกฎ ดังนั้น วัตร 14 จึงเป็นข้อบัญญัติ ขนบธรรมเนียม หรือแบบแผน ข้อบังคับสำหรับให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติตามจนถึงยุคปัจจุบัน

2. การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยจากอดีตสู่สังคมไทยในปัจจุบัน การพัฒนาตนเองในทัศนะทางพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่กระบวนการเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนาปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดตามกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา หลังจากได้ศึกษาพัฒนาตนเองสมบูรณ์แล้วจนสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นสมมติสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการแนะนำสั่งสอนประชาชนได้ พระสงฆ์ไทยจึงมีบทบาทที่สำคัญในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ เพื่อสงเคราะห์ชาวโลก เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน

และพระสงฆ์ไทยมีส่วนช่วยเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาแก่ประชาชนด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาไปบูรณาการในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข หลักโอวาทปาติโมกข์ เป็นหลักการทั่วไปของพระพุทธศาสนา 3 ข้อ คือ การไม่ทำชั่วทั้งปวง การทำความดีให้พร้อมมูล และการทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่คือการสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย บัญญัติกันว่าเป็น "หัวใจพระพุทธศาสนา" ในพระพุทธศาสนามีปาติโมกข์สองอย่างและมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกัน คือ โอวาทปาติโมกข์ และอาณานิคปาติโมกข์ จะเห็นได้ว่า พระรัตนตรัยเป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนา นำทางให้เราก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จด้วยสิกขา คือ การฝึกศึกษาพัฒนาตน โดยปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้น กิจวัตรที่สำคัญของพระบวชใหม่ ก่อนอื่นขอทำความเข้าใจกับคำว่า วัตร วัตร แปลว่า กิจพึงกระทำ, หน้าที่, ธรรมเนียม, ความประพฤติ และข้อปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) กิจวัตร ว่าด้วยกิจที่ควรทำ เช่น อุปัชฌาย วัตรสังฆวิহারิกวัตร อาคันตุกวัตร 2) จริยวัตร ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ เช่น ไม่ทิ้งขยะทางหน้าต่าง หรือทิ้งลงนอกฝานอกกำแพง ไม่จับวัดอุณมาส 3) วิถีวัตร ว่าด้วยแบบอย่างที่ดีพึงกระทำ เช่น วิถีเก็บบาตร วิถีพับจีวร วิถีเปิด-ปิดหน้าต่างตามฤดู วิถีเดินเป็นหมู่ เป็นต้น กิจวัตร 10 ที่กล่าวมานี้เป็นกิจวัตรใหญ่ควรที่ภิกษุจะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสารูปแห่งตน ๆ การทำกิจวัตรของพระเป็นการฝึกอยู่กับปัจจุบัน ในทางที่ขัดเขตกลาภิเลส นี้คือ หนทางสู่สิ่งสูงสุดสำหรับชีวิตที่เราควรจะได้รับ จากการศึกษาการปฏิบัติ กิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับกิจวัตร 10 ซึ่งเป็นกิจวัตรพื้นฐานของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนา

3. แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 จากการศึกษาได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทย สำหรับการส่งเสริมเป็นแนวทางที่พระสงฆ์ไทยพึงปฏิบัติตามกิจวัตรของสงฆ์ที่ได้วางมาตรฐานในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของหมู่สงฆ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพระสงฆ์ไทยได้รับการส่งเสริมจากองค์กรภายนอกจะทำให้พระสงฆ์ไทยมีแรงจูงใจในการปฏิบัติกิจวัตร เนื่องจากปัจจุบันสังคมเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตร ต่อไปผู้วิจัยจะแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ 10 ประการ ดังนี้ 1) วัตรในการลงอุโบสถ ซึ่งอุโบสถถือเป็นบ่อเกิดแห่งหลักประชาธิปไตยที่พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่แก่พระสงฆ์ไทยในกิจการน้อยใหญ่ของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 1 ว่า การลงอุโบสถนั้นไม่ค่อยเป็นปัญหามากนักส่วนมากพระสงฆ์ไทยจะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีปกติในการลงอุโบสถอยู่แล้ว (พระเทพสีมาภรณ์, 2563) 2) วัตรในการถือเทียวบิณฑบาต การบิณฑบาตอันนี้ เป็นธรรมเนียมเป็นประเพณีของผู้บวชบ้าง เป็นการกระทำให้ผู้นั้นได้โปรดสัตว์ คือทำให้ผู้อื่นได้บุญบ้าง เป็นการออกกำลังภายในเวลาเช้าเพื่อสุขภาพอนามัยของภิกษุผู้นั้นบ้าง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 2

ว่าการถือวัตรเที่ยวบิณฑบาต ส่วนมากพระสงฆ์ไทยยังปฏิบัติให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นกิจวัตรที่ยังอดภาพให้เป็นไป (เจ้าอธิการสมิง สุ่มงโคล, 2563) 3) วัตรในการสวดมนต์สาธยายการสวดมนต์ มีความหมายมุ่งหมายเพื่อจะเป็นการสาธยายให้เกิดความแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 3 ว่า การปฏิบัติวัตรในการสวดมนต์สาธยายพบว่าพระสงฆ์ไทยผู้บวชใหม่มีปัญหามากกว่าพระสงฆ์ไทยผู้มากพรรษา เนื่องจากจะต้องใช้ความเพียรพยายามในการท่องบ่นสาธยายมนต์ (พระครูพิพิธขันติธรรม, 2563) 4) วัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีมาแต่โบราณกาล ที่ภิกษุกลับมาจากบิณฑบาตแล้ว ก็จับไม้กวาดกวาดบริเวณวัด หรือบริเวณโบสถ์ วิหาร ลานพระเจดีย์ และลานต้นโพธิ์เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 4 ว่า การปฏิบัติวัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์ พบว่า การกวาดวัดปัจจุบัน พระสงฆ์ไทยส่วนมากยังให้ความสำคัญในวัตรข้อนี้ (พระครูนนทธรรมโกวิท, 2563) 5) วัตรในการรักษาผ้าครอง เป็นวิถีชีวิตเฉพาะแบบที่มุ่งฝึกหัดขัดเกลาตนเองตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 5 ว่า การรักษาผ้าครองมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะพระภิกษุผู้ครองผ้ากฐินจะเห็นว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถในการกรานกฐินมีสติปัญญาสามารถ ถ้าไม่เข้าใจจะทำให้กฐินเสียอันสงส์ได้ (พระครูเกษมจวนกิจ, 2563) 6) วัตรในการอยู่ปริวาสกรรม ปริวาสกรรม เรียกว่าการประพฤติอุฐานวิธี แปลว่า ระเบียบหรือขั้นตอนปฏิบัติตนเพื่อออกจากอาบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 6 ว่า การเข้าปริวาสกรรมจะต้องตั้งใจปฏิบัติให้ถูกต้องและจะต้องมีใจที่สะอาดสามารถจิตออกจากอาบัติเหล่านั้นได้ (พระสุบรรณ ทีปธมโม, 2563) 7) วัตรในการพิจารณาผม ขน เล็บ พระอุปัชฌาย์จะสอนให้กับผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้เข้าใจ ที่ถูกต้อง เพราะกัมมัฏฐานทั้ง 5 ข้อนี้ เป็นมูลกัมมัฏฐาน ให้พิจารณาในกายตนว่าเป็นของไม่สวย ไม่งาม น่าเกลียด ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 7 ว่า การพิจารณาผม ขน เล็บ คือ พระสงฆ์ไทยละเลยขาดการพิจารณาอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง หากไม่ต่อเนื่องก็จะทำให้จิตใจเกิดความประมาทได้ (พระพิชัย ฐิตโสภโณ, 2563) 8) ข้อปฏิบัติกิจวัตรในการศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์ การอุปัชฌาย์อุปัชฌาย์อาจารย์นั้นสำหรับผู้บวชใหม่ที่ยังต้องถือนิสัยกล่าวได้ว่าเป็น “กิจวัตร” คือมีความผูกพันให้ต้องทำเกี่ยวกับระเบียบของการถือนิสัย ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 8 ว่า ปัจจุบันการปฏิบัติต่ออาจารย์ พบว่า พระสงฆ์ไทยมีการปฏิบัติอาจารย์เป็นประจำแต่ขาดการต่อเนื่อง เนื่องจากพระสงฆ์ไทยปัจจุบันมีบทบาทมากมายในการทำงานทางศาสนา ฉะนั้นเวลาที่จะปรนนิบัติต่ออาจารย์จึงไม่ต่อเนื่องไม่เหมือนกับวัดสายปฏิบัติสายป่าจะมีการรับใช้อุปัชฌาย์จากอาจารย์ได้อย่างต่อเนื่องมากกว่าพระสงฆ์ไทยในเมือง (พระครูศรีปริยัตยารักษ์ ดร, 2563) 9) วัตรในการปลงอาบัติ การแสดงอาบัติ ทำให้ผู้อื่นทราบถึงความผิดของตนโดยเปิดเผยแล้วด้วยการแสดงให้ผู้อื่นทราบในการที่ตนต้องอาบัตินี้ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 9 ว่า การปลงอาบัติไม่ค่อยมีปัญหามากนักซึ่งไม่ยากเท่ากับ

การเข้าปริวาสกรรมปัญหาการปลงอาบัติในปัจจุบันจะมีเพียงแค่การไม่ปลงอาบัติ (พระครูเกษมวิริยากร, 2563) 10) วัตรในการพิจารณาปัจจุเวกขณะ 4 การพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบหรือแยกกายการพิจารณาที่ภิกษุสามเณรกระทำกันอยู่โดยทั่วไปในกรณีนี้คือ การพิจารณาวัตรอุปจายทั้ง 4 กล่าวคือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 10 ว่าปัญหาเรื่องวัตรในการพิจารณาปัจจุเวกขณะ 4 ในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องวัตรข้อนี้บ่อยมากไม่เป็นปัญหามากนัก (พระครูถาวรกิจจารักษ์ ดร, 2563) จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์มานั้น กล่าวได้ดังนี้ตามที่ได้นำมา การปฏิบัติตามกัจจัตตวจีระจึงถือว่ามีความสำคัญต่อความดำรงอยู่ของมวลเหล่าพระภิกษุสงฆ์ในยุคอดีตกาลจนถึงยุค 4.0

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดเป็นผลสำเร็จเป็นรูปธรรมและจับต้องได้ส่งเสริมการการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ที่สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กิจวัตรเป็นพื้นฐานของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนาที่บรรพชนประพฤติมากกล่าวคือ 1) ความสัมพันธ์ของเสขียวัตตกับหลักพระธรรมวินัย 2) การปฏิบัติตามหลักเสขียวัตต 3) การปฏิบัติตามหลักธุดงค์วัตร และ 4) การปฏิบัติตามหลักวัตรชั้นธกะ (วัตร 14) กิจวัตรที่กล่าวมานี้ เป็นกิจใหญ่ควรที่ภิกษุจะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสารูปแห่งตนฯ ธุดงค์แต่ละอย่างแต่ละข้อมีคำสมาทานที่แตกต่างกันออกไป ธุดงค์วัตรที่ถือปฏิบัติ ดังเช่นภิกษุผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ผู้ถืออย่างเคร่งต้องยังอรุณให้ตั้งขึ้นในป่าตลอดกาลทั้งปวงเท่านั้น ส่วนผู้ถืออย่างกลาง ย่อมได้เพื่อจะอยู่ในเสนาสนะชายบ้านตลอด 4 เดือนฤดูฝน และผู้ถืออย่างเพลาย่อมได้เพื่อจะอยู่ตลอด 4 เดือนฤดูเหมันต์ (หนาว) ด้วย ส่วนภิกษุผู้ถือธุดงค์ข้ออื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ต้องสมาทานตั้งมั่นอยู่ในคำสมาทานนั้น ๆ โดยผู้ปฏิบัตินั้นก็ 3 จำพวก คือ พวกที่ถืออย่างอุกฤษฏ์ (อย่างเคร่ง) อย่างกลาง และอย่างเพล่า แต่มีข้อที่ปฏิบัติแตกต่างกันไปเท่านั้น ผู้ปฏิบัติธุดงค์ย่อมได้รับอานิสงส์ที่แตกต่างกันตามธุดงค์วัตรที่ปฏิบัติ นั้น ๆ เช่นเดียวกัน การปฏิบัติธุดงค์ถึงแม้จะไม่ใช่อุบายจำเป็นแต่ก็เป็นอุบายขัดเกลาภิเลสและฝึกตนให้เป็นคนมักน้อย สันโดษ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ทำให้ผลการปฏิบัติเจริญขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สามารถที่จะบรรลุธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การปฏิบัติตามวัตร 14 ของพระภิกษุสงฆ์นั้นในตอนต้นพุทธกาลเป็นไปอย่าง เรียบง่ายเพราะผู้ที่เข้ามาบวชไม่มากนัก และผู้ที่เข้ามาบวชนั้นบรรลุมรรคผลระดับสูงใน พระพุทธศาสนา ไม่มีปัญหาเรื่องความประพฤติ ไม่มีปัญหาในการปกครองแต่ประการใด เมื่อพระสงฆ์ไทย เพิ่มจำนวนมากขึ้น การปฏิบัติของผู้เข้ามาบวชก็เริ่มมีปัญหา พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหรือกำหนดข้อ ปฏิบัติให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติต่อกัน

และกันด้วยความเอื้ออาทร เช่น พระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ปฏิบัติต่อลูกศิษย์ของตนเหมือนบุตร ฝ่ายลูกศิษย์จะต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ของตนเหมือนบิดา ดังนั้น การอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์ในสมัย พุทธกาลมีลักษณะอบอุ่น ต่างฝ่ายต่างดูแลความเป็นอยู่ของกันและกันด้วยความเอื้อเพื่อ ทำให้เกิด ความรักและความผูกพันระหว่างกันเป็นแบบอย่างที่ดี อันแสดงออกถึงความเมตตาและปรารถนาดีต่อกันและกันระหว่างพระผู้น้อยกับพระผู้ใหญ่ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวัตร 14 ด้วยเหตุที่พระวินัยมีความสำคัญต่อการกระทำหน้าที่พระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้ พระสงฆ์ไทยปฏิบัติต่อกัน และเป็นข้อวัตรที่ภิกษุต้องปฏิบัติถ้าไม่ปฏิบัติต้องอาบัติทุกกฏ ดังนั้น วัตร 14 จึงเป็นข้อบัญญัติ ขนบธรรมเนียม หรือแบบแผนข้อบังคับสำหรับให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติตามจนถึงยุคปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยจากอดีตสู่สังคมไทย การพัฒนาตนเองในทัศนะทางพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่กระบวนการเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนาปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดตามกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา หลังจากได้ศึกษาพัฒนาตนเองสมบูรณ์แล้วจนสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นสมมติสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการแนะนำสั่งสอนประชาชนได้ พระสงฆ์ไทยจึงมีบทบาทที่สำคัญในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่เพื่อสงเคราะห์ชาวโลก เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน และพระสงฆ์ไทยมีส่วนช่วยเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาแก่ประชาชนด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาไปบูรณาการในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข หลักโอวาทปาติโมกข์เป็นหลักการทั่วไปของพระพุทธศาสนา 3 ข้อ คือ การไม่ทำชั่วทั้งปวง การทำความดีให้พร้อมมูล และการทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่คือการสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย บัญญัติกันว่า "หัวใจพระพุทธศาสนา" ในพระพุทธศาสนามีปาติโมกข์สองอย่างและมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกัน คือ โอวาทปาติโมกข์ และอาณาปาติโมกข์ กิจวัตร 10 ที่กล่าวมานี้เป็นกิจวัตรใหญ่ควรที่ภิกษุจะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสาธูปแห่งตนฯ การทำกิจวัตรของพระเป็นการฝึกอยู่กับปัจจุบัน ในทางที่ซัดซัดเกลากิเลส นี่คือการมุ่งสู่สิ่งสูงสุดสำหรับชีวิตที่เราควรจะได้รับ จากการศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยจากอดีตสู่สังคมไทย ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับกิจวัตร 10 ซึ่งเป็นกิจวัตรพื้นฐานของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนา

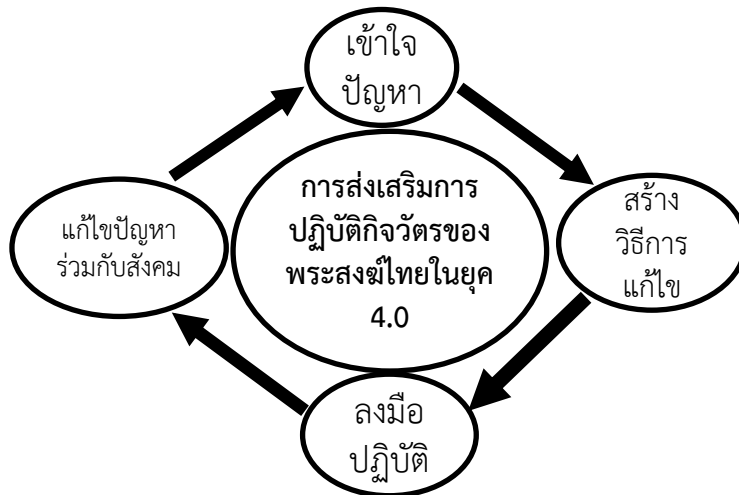
3. วิเคราะห์การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 พบว่าปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการคือ 1) วัตรในการลงอุโบสถ 2) วัตรในการถือเทียวบิณฑบาต 3) วัตรในการสวดมนต์ สาธยายา 4) วัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์ 5) วัตรในการรักษาผ้าครอง 6) วัตรในการอยู่ปริวาสกรรม 7) วัตรในการพิจารณาผม ขน เล็บ 8) วัตรในการศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์ 9) วัตรในการปลงอาบัติ 10) วัตรในการพิจารณา

ปัจเจกชน 4 ปัญหาเกิดจาก 2 ประการคือปัญหาเกิดจากปัจจัยภายใน และปัญหาจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของกิจวัตร 10 ประการ ปัจจัยภายนอกคือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อการเป็นอยู่ แนวทางการส่งเสริมสรุปได้ ดังนี้ ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหา การเข้าใจปัญหาเป็นจุดเริ่มแรกในการพัฒนาส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันหากทราบปัญหาที่แท้จริงก็จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตรมาจากปัจจัยภายใน และปัญหาจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของกิจวัตร 10 ประการ ปัจจัยภายนอกคือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อการเป็นอยู่ทำให้พระสงฆ์ไทยปฏิบัติกิจวัตรยากและลำบาก ขั้นที่ 2 สร้างวิธีการแก้ไข วิธีแก้ไขเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา วิธีแก้ไขการปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตรคือสร้างรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพระสงฆ์ไทยได้เป็นแนวทางปฏิบัติ หากมีแนวทางส่งเสริมที่ชัดเจนก็จะเป็นช่องทางพัฒนาและสร้างแรงจูงใจเป็นอย่างดีขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติเป็นเรื่องที่สำคัญเมื่อทราบปัญหาและมีแนวทางแก้ไขการลงมือปฏิบัติจะเป็นแนวทางการส่งเสริมทำให้พระสงฆ์ไทยปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการเป็นประจำอย่างมีความสุข ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาร่วมกับสังคม เป็นที่ทราบแล้วว่าปัญหาที่ทำให้พระสงฆ์ไทยมีผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตรส่วนหนึ่งมาจากสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัจจุบันคณะสงฆ์อยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมือง ดังนั้น สังคมการเมืองจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริม การแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการ พระสงฆ์ไทยจะต้องมีแนวทางร่วมกับชุมชนสังคม หากชุมชนและสังคมประเทศชาติมีส่วนในการส่งเสริมพระสงฆ์ไทยก็จะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติและเผยแผ่ศาสนาต่อไปอันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวรในยุค 4.0

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดเป็นผลสำเร็จเป็นรูปธรรมและจับต้องได้ส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ดังรายละเอียด รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ที่แสดงแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 พบว่าปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการคือ 1) วัตรในการลงอุโบสถ 2) วัตรในการถือเทียวบิณฑบาต 3) วัตรในการสวดมนต์สาธยายา 4) วัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์ 5) วัตรในการรักษาผ้าครอง 6) วัตรในการอยู่ปริวาสกรรม 7) วัตรในการพิจารณาผม ขน เล็บ 8) วัตรในการศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์ 9) วัตรในการปลงอาบัติ 10) วัตรในการพิจารณาปัจฉิมเวกขณ์ 4 ปัญหาเกิดจาก 2 ประการคือ ปัญหาเกิดจากปัจจัยภายใน และปัญหาจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของกิจวัตร 10 ประการ ปัจจัยภายนอกคือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อการเป็นอยู่ เพื่อเกิดการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 สามารถอธิบายดังโมเดล ต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหา การเข้าใจปัญหาเป็นจุดเริ่มแรกในการพัฒนาส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันหากทราบปัญหาที่แท้จริงก็จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตรมาจากปัจจัยภายในและปัญหาจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของกิจวัตร 10 ประการ ปัจจัยภายนอกคือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อการเป็นอยู่ทำให้พระสงฆ์ไทยปฏิบัติกิจวัตรยากและลำบาก ขั้นที่ 2 สร้างวิธีการแก้ไข วิธีแก้ไขเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา วิธีแก้ไขการปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตรคือสร้างรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพระสงฆ์ไทยได้เป็นแนวทางปฏิบัติ หากมีแนวทางส่งเสริมที่ชัดเจนก็จะเป็นช่องทางพัฒนาและสร้างแรงจูงใจเป็นอย่างดี ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติเป็นเรื่องที่สำคัญเมื่อทราบปัญหาและมีแนวทางแก้ไขการลงมือปฏิบัติ

จะเป็นแนวทางการส่งเสริมทำให้พระสงฆ์ไทยปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการเป็นประจำอย่างมีความสุขขั้นที่ 4 แก้ปัญหาพร้อมกับสังคม เป็นที่ทราบแล้วว่าปัญหาที่ทำให้พระสงฆ์ไทยมีผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติกิจวัตร ส่วนหนึ่งมาจากสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัจจุบันคณะสงฆ์อยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมืองดังนั้น สังคมการเมืองจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริม การแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการ พระสงฆ์ไทยจะต้องมีแนวทางร่วมกับชุมชนสังคม หากชุมชนและสังคมประเทศชาติมีส่วนในการส่งเสริมพระสงฆ์ไทยก็จะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติและเผยแผ่ศาสนาต่อไปอันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวรในยุค 4.0 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจวัตรในพระพุทธศาสนากับศาสนาอื่น 2) ควรมีการศึกษาพัฒนาการการปฏิบัติกิจวัตรในพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในเชิงลึก 3) ควรมีการศึกษานโยบายการส่งเสริมการพัฒนาพระสงฆ์ไทยในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- เจ้าอธิการสมิง สุมงคลโธ. (8 มกราคม 2563). วัตรในการถือเทียวบิณฑบาต. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูเกษมณวกิจ. (4 กันยายน 2563). วัตรในการรักษาผ้าครอง. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูเกษมวิริยากร. (9 มกราคม 2563). วัตรในการปลงอาบัติ. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูถาวรกิจจารักษ์ ดร. (16 กุมภาพันธ์ 2563). วัตรในการพิจารณาปัจจุเวกขณ์ 4. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูนนทธรรมโกวิท. (9 มกราคม 2563). วัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูพิพิธขันติธรรม. (12 กุมภาพันธ์ 2563). วัตรในการสวดมนต์สาธยาย. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูศรีปริยัตยารักษ์ ดร. (25 ธันวาคม 2563). ข้อปฏิบัติกิจวัตรในการศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระเทพสิมาภรณ์. (12 กุมภาพันธ์ 2563). วัตรในการลงอุโบสถ. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต. (กรุงเทพมหานคร 2558). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดีโฮม จำกัด.
- พระพิชัย ฐิตโสภโณ. (6 มกราคม 2563). วัตรในการพิจารณาผม ขน เล็บ. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)

พระสุทัศน์ กตสาโร. (2557). ศึกษารูปแบบการปฏิบัติตถะวัตรในสังคมไทย. ใน วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุบรรณ ทีปธมฺโม. (8 มกราคม 2563). วัตรในการอยู่ปริวาสกรรม. (พระทีโวช เจตนาสุโก
(อิมชั้น), ผู้สัมภาษณ์)

สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน. (2564). รู้จักกับ Thailand 4.0 แบบเข้าใจง่าย อ่าน
รอบเดียว เล่าได้เป็นช่องเป็นฉาก. เรียกใช้เมื่อ 8 ม.ค 2564 จาก
<https://thaiembdc.org/th/รู้จักกับ-thailand-4-0->